

preuzeto iz: **Publikacija “Potrebe tržišta rada i položaj mladih nezaposlenih lica”**

(Publikaciju možete preuzeti ovde: http://www.poslodavci.org.rs/images/news/potrebe_tr.pdf)

Prema podacima Ankete o radnoj snazi u prethodnoj (2011.) godini, dok je ukupna stopa nezaposlenosti bila 23%, stopa nezaposlenosti mladih u grupi 15 do 29 godina bila je daleko veća (stopa nezaposlenih mladih između 15 i 19 godina života bila je 62,2%, onih između 20 i 24 godina 48,8% i između 25 i 29 godina 35,6%), čime naša zemlja nadmašuje stope nezaposlenih mladih u većini susednih zemalja. U zemljama jugoistočne Evrope nezaposlenost mladih uveliko prelazi 30%, dok je procenat nezaposlenih uzrasta od 15 do 24 godina starosti u EU oko 16%.

Kao jedan od najvećih uzroka takvog stanja privrednici najčešće navode problem neusklađenosti obrazovnog sistema sa realnim potrebama privrede. Određeni broj prijavljenih potreba za zapošljavanjem ostaje nepopunjen jer nema lica sa odgovarajućim znanjima i veštinama, a sa druge strane postoji veliki broj lica sa zanimanjima za koja ne postoji potreba na tržištu rada. Sagledavanje strukture zaposlenih i potreba tržišta rada od ključnog je značaja za koncipiranje predloga promena koje se odnose na obrazovne programe koji će se prilagoditi potrebama tržišta rada i u kreiranju programa zapošljavanja.

Oko 10% populacije u Srbiji ne završava osnovnu školu, u srednje škole se upisuje između 90% i 95% onih koji završe osnovnu školu, oko 15% upisanih ne završi srednje obrazovanje, i svega 13% završava višu ili visoku školu. Situacija je nešto bolja ako se pogleda samo aktivno stanovništvo, ali je i tu nivo daleko niži nego prosek EU (19% sa tercijarnom diplomom, naspram proseka EU od oko 30%). Složena situacija i nepovoljni indikatori na tržištu rada, neusklađenost ponude i tražnje na tržištu rada i neusklađenost sistema kvalifikacija i stručnog obrazovanja sa EU, predstavljaju izazove sa kojima će se Srbija suočavati i u narednom periodu.

Istraživanja se bavi potrebama tržišta rada i statusom i položajem mladih lica u tri grada (Beograd, Niš i Novi Sad). Njegov cilj je da predstavi realne informacije o položaju mladih, da sagleda potrebe poslodavaca za novim zapošljavanjem i prepozna deficitarne kvalifikacije i kompetencije koje su potrebne na tržištu rada. Time i potrebe poslodavaca postaju vidljivije i omogućava se da se relevantnim državnim institucijama dostave jasne smernice i predlozi koje trenutno loše stanje mogu popraviti.

Tržište mlade radne snage u Srbiji karakterišu relativno niske stope aktivnosti (značajno niže od nacionalnog proseka i stopa aktivnosti mladih u zemljama EU). Tako niska stopa aktivnosti uglavnom se pripisuje dugom školovanju i činjenici da najveći broj studenata ne radi dok studira. Pored toga, zabrinjava podatak da skoro svaki deseti mladi ne traži posao, a nije na školovanju.

Mladi se suočavaju sa najvećom opasnošću od gubitka posla i imaju najmanje šansi da nađu posao. Faktori koji su uticali na loše indikatore na tržišta rada mladih i kojima se mogu objasniti razlike u stopi nezaposlenosti mladih i odraslih je zakasnelo restrukturiranje društvenih preduzeća, kao i nesposobnost privrede da kreira nove poslove, bar u formalnom sektoru.

Stopa samozaposlenosti među mladima u Srbiji (ispod 6%) je znatno niža od prosečnog nivoa samozaposlenosti mladih u drugim zemljama (oko 12%). Jedan broj društvenih i kulturnih razloga bi mogao da doprinese objašnjenju ovako niskih stopa. Prvo, većina mladih ljudi u Srbiji potiče iz porodica bez ikakvog preduzetničkog iskustva, jer je većina poslova do skora bila skoncentrisana u državnim i društvenim preduzećima. Drugo, nepovoljan regulatorni okvir nasleđen iz poslednje decenije dvadesetog veka, nedostatak sredstava za otpočinjanje posla i nerazvijene usluge poslovnog savetovanja otežavaju preduzetništvo mladih. Međutim, ova vrsta zaposlenja mogla bi da bude izuzetno značajna za poboljšanje perspektiva zapošljavanja mladih, naročito u okolnostima u kojima su mogućnosti rada za platu ograničene. Pored toga, karakteristike samozaposlenja – fleksibilno radno vreme, veća nezavisnost, veće zadovoljstvo poslom i veće mogućnosti za zaradu – mogle bi u većoj meri da zadovolje težnje mladih. U sadašnjim okolnostima, međutim, izgleda da je samozaposlenje u Srbiji tek drugo najbolje rešenje: prosečna mesečna zarade samozaposlenih niža je od zarada zaposlenih. Posmatrano prema sektoru delatnosti, oko polovina mladih bila je zaposlena u sektoru usluga, kao i ukupno stanovništvo. Zapaža se nešto veće učešće mladih u industriji, a manje u poljoprivredi u odnosu na ukupno stanovništvo Srbije. Mladi su više skloni da budu zaposleni skraćeno radno vreme ili da rade na privremenim, sezonskim poslovima u odnosu na odrasle.

Prema anketama koje su prethodnih godina sprovedene, skoro polovina mladih je bila zaposlena u neformalnoj ekonomiji, što je znatno više u odnosu na odrasle, odnosno ukupno stanovništvo radnog uzrasta (33 - 35%). To ukazuje na činjenicu da je kvalitet njihovog zaposlenja lošiji od kvaliteta zaposlenja ostalih starosnih grupa.

Implikacije rasprostranjenog rada mladih u neformalnom sektoru su višestruke. Ovaj rad dovodi do traćenja ljudskih i finansijskih resursa, manje produktivnosti i razvoja. Mladi radnici u neformalnoj ekonomiji u Srbiji imaju niska primanja, nemaju socijalnu zaštitu, sigurnost, ni mogućnosti da zahtevaju ostvarivanje svojih radnih prava. Otpočinjanje radnog veka u neformalnoj ekonomiji može negativno da utiče na buduće ishode na tržištu rada, povećavajući opasnost od buduće nezaposlenosti, neaktivnosti i siromaštva. Mogućnost ostajanja bez posla među neformalno zaposlenima veća je nego među formalno zaposlenim radnicima. Pored toga, verovatnoća da će radnici u neformalnom sektoru postati neaktivni kroz godinu dana je dvostruko veća u odnosu na formalno zaposlene. Slično tome, zvanični statistički podaci pokazuju da su mnogi mladi visokoobrazovani ljudi zarobljeni na niskokvalifikovanim i niskoproduktivnim poslovima. Tim mladim ljudima preči opasnost da vremenom izgube svoje veštine što negativno utiče na verovatnoću da će naći bolji posao.

Veoma nepovoljan položaj mladih na tržištu rada Srbije dodatno je pogoršan ekonomskom krizom. Rast ukupne stope nezaposlenosti uzrokovan krizom, praćen je znatno većim rastom stope nezaposlenosti u grupi mladih.